

Viatges i flors (dos fragments)

Mercè Rodoreda

FONT: RODOREDA, M. (2008) *Viatges i flors*. Barcelona: Edicions 62, S.A.

VIATGE AL POBLE DE LES DONES ABANDONADES

Em vaig asseure en un marge, ran de camí, a menjar un entrepà, tot mirant el vol, damunt d'un blau verinós, d'una garritxa femella. Mastegava a poc a poc i quan vaig abaixar el cap perquè la garritxa ja no es veia, em vaig fixar detingudament en un bosc tot verd, d'un verd d'encantament, que arrencava d'un camp de civada a l'altra banda del camí. Era un bosc estrany, massa trist, sense vent, amb les fulles dels arbres tan atapeïdes que de lluny les copes semblaven fetes de molsa. Em va sorprendre, com hauria sorprès a qualsevol, que per damunt de les copes dels arbres, totes rodones, de tant en tant sortís, i amb fúria, una pedra. Queia pesada. Tot de pedres sortien dels fullatges com en un gran joc de distracció. M'hi vaig anar acostant, i quan hi vaig ser a la vora vaig veure que les pedres, totes, estaven lligades a un cordill. I més a la vora ja vaig veure que les pedres, quan baixaven, sovint s'entortolligaven a la branca i aleshores algú estirava el cordill i queien moltes fulles. Sense posseir una gran dosi de saviesa vaig endevinar que el joc de la pedra i el cordill era un joc de collita de fulles. Al peu de l'arbre hi havia —poca cosa em podia sorprendre després del que havia vist en tants de pobles— un nen o una nena, d'una edat com ara d'uns tres anys, que llançaven la pedra amb una gran destresa. Al peu dels arbres hi havia un capoll de cuc de seda, però gros, i a dintre hi vivia una persona. Com que el capoll no estava ben tancat, per dalt sortia el cap de la persona que hostatjava. I la persona era una senyora. Així que uns quants nens i nenes es van adonar de la meva presència van parar de caçar fulles i es van ficar a dintre de les soques dels arbres que eren obertes i buides. Tots em miraven i la senyora del capoll que em quedava més a la vora amb una veu prima com un fil del número cent em va preguntar què buscava. «Jo, senyora —li vaig dir amb molta cortesia—, venia a veure què passava amb aquestes pedres que des de lluny he vist que volaven per damunt de les copes dels arbres». Un dels nens desats a

la soca va riure. La senyora va estirar el coll, que el tenia molt curt, i em va dir: «¿Em ve a fer companyia?». «No senyora. Només passo». Però no em vaig saber estar de preguntar-li com s'ho feien aquells nens tan petits per tirar pedres amb tant d'encert i amb tanta fúria. «No són petits. El meu ja té trenta anys. ¿El veu? Aquell de la boca oberta que embolica el cordill a la pedra». «No pot ser, si és una miniatura». I em va dir que el de la seva veïna en tenia cinquanta. Aleshores vaig comentar, a risc de fer-me antipàtic, que devien ser nens endarrerits. «Són els nens de les dones abandonades i si creixien ja no seríem dones abandonades». «¿I per què les van abandonar?». Em va dir que gairebé totes tenien el marit a la guerra, que alguns havien mort, mentre que d'altres s'havien quedat on havien fet la guerra encara que la guerra s'hagués acabat i havien fundat una família... «Tot el món —va dir— és ple de guerres i els homes embogeixen per anar a la guerra». Li vaig preguntar sense poder amagar la meva curiositat: «¿Totes les senyores encapollades que hi ha aquí tenen una criatura?». «Sí. Només una per fer més pena. Les que en tenen més d'una la soca de l'arbre les asseca, comprèn?». No em vaig poder estar de seguir preguntant: «I vostè, ¿pot sortir alguna vegada del capoll?». I va contestar amb la mirada tristament desgraciada que no, que el capoll no podia ser abandonat perquè era el signe de l'abandonament. «El fil és fet de llàgrimes. Una setmana el fila l'ull esquerre, l'altra setmana el fila l'ull dret». I amb molta energia va exclamar: «Dispensi un moment que ara dinaré!». El nen va sortir de la soca, bastant més tranquil en veure que la meva presència era inofensiva, va llançar la pedra enlaire, va estirar el cordill i van caure fulles. En va collir una i la va ficar a la boca de la seva mare; ella es va posar a mastegar amb una expressió de beatitud que embadalia. Quan va haver dinat em va confessar: «La fulla tant serveix de menja com de beguda». «I la seva família ¿què hi diu, amb tot això?». «Jo no tinc família però les que en tenen és pitjor perquè la seva família, no les ve a veure mai. Comprèn? Si la família les visités ja no serien dones abandonades i no tindrien cap raó d'existir». «¿I fins a quina edat viuen?». «Depèn; si la fulla de l'arbre nodridor és fulla de bon any, podem viure fins als noranta... n'hi ha que han viscut fins als cent». Ja feia estona que una pregunta em turmentava però no gosava fer-la i sense voler em va sortir tota sola de la boca: «¿I de quina manera es moren?». «El capoll es tanca, ens escanya i s'ha acabat. Jo encara tinc molts anys de vida si tot va bé... Ja en fa vint-i-vuit que visc

encapollada. De dones abandonades, quan vaig néixer, n'hi havia poques. Com a tot arreu passa s'han anat multiplicant. Ara som unes quatre-centes vuitanta-sis». Em va preguntar, tallant l'explicació tan ben donada: «¿Vol menjar una fulla?». Li vaig dir que moltes gràcies que acabava de menjar un entrepà de pernil i formatge assegut en el marge del camí veí. Va cridar el seu nen i li va dir que en comptes de badar fes el favor de dinar de seguida. I el nen a dintre de la soca, petit i arraulit, va començar a mastegar la seva fulla. «Abans d'anar-me'n, estimada senyora, digui'm, quan s'ha tancat el capoll, ¿què passa?». «Rodolem». Amb una mirada expressiva va assenyalar a la seva dreta on el bosc era tallat per un precipici: «Al fons hi ha el llac de l'aigua sense color. Quan el capoll es tanca el nen o la nena l'empenyen i rodola...». Vaig mirar al meu voltant tot pensant: «Quin poble més trist». I no em vaig poder estar de repetir-ho en veu alta. «No s'ho cregui, és molt pitjor el poble del formatge. Si té temps d'escoltar-me una estona li explicaré què hi passa».

EL POBLE DELS FORMATGES EXPLICAT PER LA DONA ENCAPOLLADA

No s'hi veu ni un arbre. Tot són prats i més prats. I de quina herba!... Gemada, tremoladissa, sempre acabada de brotar, sempre esmaltada de floretes. Les vaques se la cruspeixen durant el dia, i, a la nit, torna a créixer. I tot el que a vesprada llarga era un camp de terra i prou, a llum de matinada torna a ser un camp d'una verdor maragdalena. Les vaques fan llet una vegada cada mes. Fan. Vull dir, fan. No les muni ningú. El dia que els toca fer la llet, sempre cau en dia quinze, ploren sense parar de tant que pateixen. «¿I no les podria ajudar algú munyint-les encara que només fos en el moment de deixar anar la llet?». «És impossible perquè cremen. Els budells preparen el formatge i mentre es va fent la preparació i quan deixen anar la llet cremen com un forn del musell a la punta de la cua. Quan els sembla que la llet ja és prou espessa de tant en tant deixen caure un raig de cada teta, un raig espès que va fent una coca a terra. Aleshores es van movent amb una gran parsimònia a fi que la coca quedi ben rodona. Quan la coca ja està feta, s'omple de cucs; més blancs que el ventre de les vaques. Quan s'acosta algú a veure si pot agafar el formatge no el pot agafar perquè els cucs l'han encastat a terra i les vaques envesteixen sense parar perquè els cucs es

puguin menjar el formatge amb tota tranquil·litat. Són cucs formatgers. Només deixen la closca: rossa i bruna. La gent del poble, és clar, es mor de gana i si vol menjar ha de menjar herba a punta de dia. De vegades un desesperat s'acosta al formatge desafiant el perill de l'envestida i pot arribar, si està de sort, a arrencar un bocí de closca. El mastega fent anar el cap amunt i avall perquè la closca és més dura que les pedres. Ja no cal dir que la gent d'aquest poble condemnat només tenen els ossos i la pell i amb prou feines si poden caminar, tan i tan gran és la feblesa que els consum. Tots tenen el color de la closca dels formatges i, quan moren, els qui queden fan servir els ossos més ressecs per encendre la llar. ¿Veu —em va dir amb una gran serenitat la dona encapollada— com sempre hi ha un pitjor?».

(...)

FLOR FÒSSIL

Xopa de por, una flor de maduixa anava perduda i no sabia què fer. Un ram de venes d'or cremava. El sofre negre i la pols vermella, la terra blanca i el carbó lluent es separaven. I a les bandes on, per dintre, el món i el mar encara bullien, es van alçar ruixadors d'aigua fins al cel. Naixien pedres de colors entre xiscles de sargantana amb farbalà del cap a la cua. La flor de maduixa no podia fer res, de cara o d'esquena a la calç, a l'argila, a la pedra... Quan tot es va calmar, els arbres semblaven creus. Un tros de blau, foradat pel gel i pel foc, respirava malalt al cim d'una muntanya partida. La flor de maduixa, perduda i malmesa, va quedar sense aire: voltada de pols i de líquids, de mica en mica es va ofegar. L'aigua i el llot s'empedreïen. La flor maduixa, ofegada, s'anava alterant... mil anys... un milió d'anys... alterant... tres milions d'anys... Fins a ser no-res: una lenta desfeta empresonada... un buit en una pedra... un incís.